

Tarih ve GÜNCE

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 9 (2021/Yaz), ss. 399-424.

Geliş Tarihi: 25 Mayıs 2021

Kabul Tarihi: 31 Temmuz 2021

Araştırma Makalesi/Research Article*

AKA GÜNDÜZ'ÜN HARF İNKILABI VE TÜRK DİLİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Göktuğ İPEK**

Öz

Aka Gündüz, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin önemli figürlerinden birisidir. İttihat ve Terakki'ye katılan ve sürgüne uğrayan II. Abdülhamid döneminin bu muhalif ismi Hareket Ordusu'nda da gönüllü olarak yer almıştır. II. Meşrutiyet'in ilanıyla dönemin Türkçü dergilerinde yazmaya başlamıştır. Bir süre sonra İttihat ve Terakki içerisinde kimi isimlerle görüş ayrılıklarına düşünce tekrar sürgüne gönderilmiştir. Mütareke döneminde işgalci İtilaf Devletleri'ni eleştiren sert yazılar kaleme aldığı için Malta'ya sürülmüş, 1921'deki esir değişimi sonucu Anadolu'ya geçerek Ankara'ya yerleşmiş ve Milli Mücadele'yi destekleyen gazeteler çıkarmıştır. 1958 yılında ölene dek gazete yazarlığını sürdürmesinin yanı sıra pek çok roman, hikaye, şiir ve tiyatro eseri de yazmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra Atatürk öncülüğünde gerçekleştirilen inkılapların ateşli birer savunucusu olmuştur. Aka Gündüz Atatürk ve inkılaplara olan bu bağlılığını özellikle gazete yazılarıyla sergilemiştir. Kendisi birçok farklı gazetede ve dergide farklı konular üzerine yazmıştır. Daha Genç Kalemler mecmuası zamanından itibaren ele aldığı konular arasında en önemli yeri Türkçe meselesi tutmuştur. İşte bu çalışmada Aka Gündüz'ün Harf İnkılabı ve Türk dili ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun için yazılarının yayınlandığı çeşitli süreli yayınların 1928-1934 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir. Bu süreli yayınlar Hakimiyet-i Milliye, Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri ile Hayat mecmuasıdır. Araştırma sonunda görülmektedir ki Aka Gündüz dil meselesine bir kültür ya da

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (goktugpek@hotmail.com). ORCID ID: 0000-0001-8467-3410.

gelenek meselesi olarak değil milli bir hafıza meselesi olarak yaklaşmış, Latin harflerinin ise Türklerin medeniyete ulaşmasını sağlayacak bir araç olacağını savunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aka Gündüz, Harf İnkılabı, Türk Dili, Milliyet, Cumhuriyet, Hakimiyet-i Milliye, Hayat Mecmuası.

AKA GUNDUZ'S VIEWS ABOUT ALPHABET REFORM AND TURKISH LANGUAGE

Abstract

Aka Gündüz is one of the important figures of the Constitutional and Republic periods. This opponent of the period of Abdulhamid II, who joined the Committee of Union and Progress and was exiled, took part in the Army of Action voluntarily. With the announcement of the Second Constitutional, he started to write in the Turkist magazines. When he disagreed with some names within the Committee of Union and Progress, he was exiled again after a while. During the armistice period, he was exiled to Malta for writing harsh articles criticizing the invading Entente States. As a result of the prisoner exchange in 1921, he moved to Anatolia and settled in Ankara and published newspapers supporting the War of Independence. In addition to continuing to be a newspaper writer until his death in 1958, he also wrote many novels, stories, poems and plays.

After the War of Independence was won, they became fervent advocates of the reforms led by Atatürk. Aka Gündüz showed this devotion to Atatürk and reforms, especially with his newspaper articles. He has written on different topics in many different newspapers and magazines. From the time of Genç Kalemler magazine, the Turkish issue has held the most important place among the issues it has been addressing. In this study, it is aimed to determine the views of Aka Gündüz about the Alphabet Revolution and the Turkish language. The numbers of various periodicals in which his articles were published between 1928-1934 were examined. These periodicals are Hakimiyet-i Milliye, Cumhuriyet and Milliyet newspapers and Hayat magazine. At the end of the research, it is seen that Aka Gündüz approached the language issue as a national memory issue, not a matter of culture or tradition. He argued that the Latin characters would be a tool for the Turks to reach civilization.

Keywords: Aka Gündüz, Alphabet Reform, Turkish Language, Milliyet, Cumhuriyet, Hakimiyet-i Milliye, Hayat Magazine.

1. Aka Gündüz'ün Hayatı ve Eserleri

Aka Gündüz, 1884/1885 yılında Manastır'a bağlı Alasonya ile Katerina arasındaki bir dağ köyünde doğmuştur.¹ Ancak daha sonra kaydı Selanik'e yapılmıştır. Babası Rizeli Fincioğullarından Binbaşı İbrahim Kadri Bey, annesi Sapanca'nın Kırkpınar Köyü'nden Melek Hanım'dır.² Asıl adı Hüseyin Avni³ olan yazar ilk eğitimine Serez'de başlamış, Selanik'teki Şemsi Hoca Mektebi'nde tamamlamıştır. Ardından Selanik Askeri Rüştiyesi'ne kaydolmuşsa da Osmanlı-Yunan Harbi nedeniyle babasının savaşa gitmesi ve okulunun taşınması yüzünden Selanik'ten kaçarak II. Abdülhamid'e yakınlığı ile bilinen amcası Kadri Bey'in yanına gelmiş ve onun yardımıyla Galatasaray Mektebi'nin İdadi kısmına yazılmıştır.⁴ Bir ay sonra ise Eyüp'teki Askeri Baytar Rüştiyesi'nin Sınıf-1 Mahsusa şubesine yatılı olarak geçmiştir.⁵ Burada tahsil görürken adı Hüseyin Avni Paşa ile karıştırılmasın diye Enis Avni olarak değiştirilmiştir. Bu isimle şiirler ve yazılar yazarken Abdülkerim Paşa'nın Arapça bir takma ad alması yönündeki teklifi üzerine mektep arkadaşı Ömer Seyfettin'in de fikrini alarak Arapça yerine Türkçe olan Aka Gündüz müstear adını almıştır.⁶ Eyüp'teki okulu bitirdikten sonra Edirne Askeri İdadisi'ne devam etmiş, okulun Kuleli'ye taşınması üzerine 1900'de Kuleli Askeri İdadisi'nden mezun olmuştur. Harbiye'nin ikinci sınıfına geldiğinde siyasi olaylara karıştığı için okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. Bir süre sonra Paris'e giderek iki yıl boyunca Güzel Sanatlar Okulu ve Hukuk Fakültesi'nde eğitim alsa da ikisini de tamamlamadan yurda dönmüştür. Fransa'da bulunduğu süre boyunca fikir dünyasına yerleşen özgürlük, adalet, hürriyet gibi kavramlar nedeniyle II. Abdülhamid'e karşı İttihat ve Terakki'ye üye olmuş, bu muhalifliği yüzünden 1907 yılında Selanik'e sürülmüştür.⁷

31 Mart İsyanı'nı bastırmak için oluşturulan Hareket Ordusu'nun içinde gönüllü olarak yer almıştır.⁸ II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ön plana

¹ Gündüz'ün doğum tarihi farklı kaynaklarda farklı şekillerde verilmiştir. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Metin Oktay, *Aka Gündüz'ün Hayatı, Sanatı Ve Eserleri*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, ss. 8-12.

² Abide Doğan, *Aka Gündüz*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 15.

³ Şükran Kurdakul, *Aka Gündüz'ün asıl adının Emin Ali olduğunu belirtmiştir*. Ancak konuyla ilgili diğer kaynaklarda Hüseyin Avni olarak geçmektedir. Bkz. Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 35.

⁴ Özcan Aygün, *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 4.

⁵ Oktay, *a.g.t.*, s. 19.

⁶ Aygün, *a.g.e.*, s. 5.

⁷ Oktay, *a.g.t.*, s. 22.

⁸ Doğan, *a.g.e.*, s. 16.

çıkan Türkçülük hareketinin edebiyat ve dildeki tezahürü olan Genç Kalemler dergisinin Yeni Lisan hareketine Aka Gündüz de destek vermiş ve derginin görüşlerine paralel eserler yazmıştır.⁹ Genç Kalemler haricinde dönemin diğer önemli Türkçü dergileri olan Türk Yurdu, Halka Doğru ve Türk Sözü dergilerinde de yazılar yazmıştır.¹⁰

İttihat ve Terakki Cemiyeti içerisinde bazı kişilerle düştüğü fikir ayrılığı neticesinde önce Konya'ya, daha sonra Bursa ve Bilecik'e sürgüne gönderilmiştir.¹¹ Asıl sürgün hayatını ise Malta'ya gönderilmesiyle yaşamıştır. Mütareke döneminde işgalci İtilaf Devletleri'ni yazılarıyla sert bir şekilde eleştirmesinden dolayı Alay gazetesi başyazarı sıfatıyla tutuklanarak Malta Adası'na gönderilmiştir.¹² Malta sürgünlerinin 1921 yılında esir değişimiyle kurtarılmasından sonra Ankara'ya yerleşen Gündüz, burada özellikle basın aracılığıyla Milli Mücadele'ye destek olmuştur.¹³ Ankara'da çıkardığı Anadolu'da Peyam-ı Sabah gazetesi, İstanbul'da çıkan Alay'ın devamı olup, Ali Kemal'in Milli Mücadele karşıtı Peyam-ı Sabah gazetesi ile mizah yoluyla mücadele etmeyi amaçlamıştır. Bu amacına da ulaşarak Milli Mücadele'yi destekleyen mizah gazeteleri arasında kendisine önemli bir yer edinmiştir.¹⁴ 1933 yılına gelindiğinde ise Ankara mebusu Ali Bey'in vefat etmesi üzerine yapılan ara seçimlerde IV. dönem Ankara mebusluğuna seçilmiştir.¹⁵ 1946 yılına kadar bu görevini sürdürmüş, 7 Kasım 1958'de ise vefat etmiştir.¹⁶

Edebiyat çevrelerinde daha ziyade roman ve hikayeleriyle tanınan Gündüz, şiir ve tiyatro eserleri vermesinin yanı sıra gazetecilik ve hatiplik de yapmıştır.¹⁷ Bütün yazılarında hakim olan hitabet üslubu hikaye ve romanlarında da göze çarpmaktadır.¹⁸ Romanları arasında; Bu Toprağın Kızları (1927), Dikmen Yıldızı (1928), Yıldız (1930), Onların Romanı (1933),

⁹ Oktay, *a.g.t.*, s. 33.

¹⁰ *A.g.t.*, s. 42.

¹¹ *A.g.t.*, s. 45.

¹² *A.g.t.*, s. 51.

¹³ *A.g.t.*, s. 59-60.

¹⁴ Hakan Aydın, "Milli Mücadele'de Kemalist Anadolu'nun Mizah Organı: Anadolu'da Peyam-ı Sabah (1921-1922)", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (2009), s. 101.

¹⁵ BCA, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. Fon No: 30.10.0.0, Kutu No: 74, Dosya No: 489, Sıra No: 25, Sayfa No: 2, 6, 14.01.1933/22.01.1933.

¹⁶ Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel (ed.), *TBMM Albümü 1920-2010, 1. Cilt 1920-1950*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Yayınları, Ankara, 2010, s. 187.

¹⁷ Doğan, *a.g.e.*, s. 22.

¹⁸ İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2012, s. 438.

Çapraz Delikanlı (1938), Mezar Kazıcıları (1939), Bir Şoför'ün Gizli Defteri (1943), Bir Kızın Masalı (1945) yer almaktadır. Türk Kalbi (1911), Türk'ün Kitabı (1913), Hayattan Hikayeler (1928), Türk Duygusu (1941) ise hikaye kitaplarından bazılarıdır.¹⁹ Romanları ve hikayelerinde (ve tiyatro eserlerinde) işlediği en önemli konulardan biri de farklı bölgelerden ve farklı yaşlardan birçok Türk insanının işgaller karşısındaki direnişi ve vatana uğruna bütün tehlikeleri göze alışdır.²⁰ Gündüz'ün yazılarının çıktığı dergi ve gazetelerden bazıları şunlardır: Tanin, İleri, Hizmet, Ahenk, Hakimiyet-i Milliye, Cumhuriyet, Milliyet, Türk Yurdu, Hayat Mecmuası, Hak ve Kadın, Guguk, Kadın, İzmir, Guguk, Akbaba, Tan.²¹ Bu ve daha birçok süreli yayında yazarken ise Seniha Hikmet, Enis Saffet, Enis Avni, Serkenkebin Efendi, Avni, Muallim, Doğan, Ali Kemal, Muştta, E.A., A.G. gibi takma adlar ya da kısaltmalar kullanmıştır.²²

2. 1928 Öncesi Latin Harfleri Konusundaki Gelişmeler

Arap harfleriyle ilgili ilk tartışmalar 1860'lı yıllarda başlamıştır. Bu tartışmaların başlamasında basın-yayın faaliyetlerinin ilk defa bu dönemde başlaması ve Tanzimat'ın ilk aydın kuşağının bu yolla kültür, eğitim, dil gibi konularda tartışması etkili olmuştur.²³ II. Meşrutiyet'e gelindiğinde ise Arap harflerinin ıslahı ve Latin harflerinin kabulü şeklindeki iki farklı görüş canlılık kazanmış, Hüseyin Cahit, Kılıçzade Hakkı, Abdullah Cevdet ve Celal Nuri gibi isimler Latin harflerinin eğitimin yaygınlaştırılmasına yarar sağlayacağını savunmuştur. Bu görüşün karşısında yer alan büyük bir kesim ise Kuran'ın da Arap harfleriyle yazıldığını ve bu yazının İslam alemiyle kültürel ve siyasi bir bağ kurulmasını sağladığından dolayı Arap harflerinde ıslahat yapılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.²⁴ Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise konu hakkında ilk önemli girişimin İzmir İktisat Kongresi'nde yapıldığı bilinmektedir. İki delegenin verdiği önerge maarifi ilgilendirdiği için gündeme alınmamışsa da kongre sonrasında Kazım

¹⁹ Doğan, *a.g.e.*, ss. 125-127.

²⁰ Mehmet Güneş, *Sosyal Meseleler Karşısında Aka Gündüz*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 216.

²¹ Aygün, *a.g.e.*, s. 16.

²² Oktay, *a.g.t.*, s. 127.

²³ Neriman Tongul, "Türk Harf İnkılabı", *Atatürk Yolu Dergisi*, 33-34 (2004), s. 105.

²⁴ Yasemin Doğaner, "Eliba'dan Alfabe'ye: Yeni Türk Harfleri", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4 (2015), s. 29.

Karabekir basına konu hakkında muhalif demeçler vermiştir.²⁵ Konu tekrar 1924 yılındaki bütçe görüşmelerinde İzmir mebusu Şükrü (Saraçoğlu) Bey tarafından gündeme getirilmiştir. Şükrü Bey'in önerisi diğer mebuslardan sert tepki almıştır. 1926 yılında Akşam gazetesinin Latin harflerinin kabul edilip edilmemesi üzerine yaptığı anket konuyu tekrar canlandırmıştır. Bunda Bakü'de düzenlenen Türkiyat Kongresi'nin etkisi vardır.²⁶ 1927 sonları-1928'in ilk altı ayı Latin harflerinin kabulü konusunda çok yoğun bir dönem olmuştur. Falih Rıfki, Yunus Nadi, Hüseyin Cahit gibi devrin önemli kalemleri yazılarıyla Harf İnkılabı fikrini yaygınlaştırmaya ve bu fikrin kabullenilmesini kolaylaştırmaya çalışmışlardır. Mahmut Esat (Bozkurt) Bey'in Türk Ocakları'na verdiği bir ziyafette konunun lehinde yaptığı bir konuşma ise Latin harflerinin kabulü olan 1 Kasım 1928'e gelinceye dek konuyla ilgili gerçekleşen olaylardan ilki olmuştur.²⁷

Bu çalışma için Aka Gündüz'ün 1928 yılı başından 1934 yılı sonuna kadar, 7 yıllık süreçte yazılarının çıktığı süreli yayınlar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Milliyet, Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye gazeteleri ile Hayat mecmuasında Harf İnkılabı ve Türk dili üzerine yazılar yazdığı tespit edilmiştir. Bazıları Osmanlıca olan kimi yazılardan günümüz Türkçesine çevrilmek suretiyle faydalanılmıştır.

3. Aka Gündüz'ün Harf İnkılabı Hakkındaki Görüşleri

Aka Gündüz Harf İnkılabı ile ilgili ilk yazısını, Mahmud Esat (Bozkurt) Bey'in Latin harflerinin kabulüyle ilgili söylediği "İrkımın bir gün Latin harfleriyle ifade ettiğini görmeği, hararetle dilediğimi söylemekten men-i nazar edemem..." sözü üzerine kaleme almıştır. Latin harflerinin tercih ve kabul edilmesinin zorunlu olduğunu ifade eden Gündüz, o tarihe kadar bu konunun çok fazla dallanıp budaklandırıldığını ileri sürmüştür. Mahmud Esat'ı, medeni ve fikri güce ve cesarete sahip temiz bir ocaklı (Türk Ocağı kastedilmiştir) olarak gören Gündüz, Esat'ın bu özellikleriyle gurur duyduğunu dile getirdikten sonra onun harf meselesi konusunda da kestirip atan bir tavır sergilediğini, Türk dilinin en aciz hizmetkârı olarak gördüğü kendisinin Esat'a bu konuda şükran borçlu olduğunu belirtmiştir.

²⁵Raşit Koç, Rıdvan Demirci, "Yeni Türk Harfleri'nin Kabulü ve Konuyla İlgili Tartışmalar", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 41 (2018), s. 40.

²⁶Doğaner, *a.g.m.*, s. 32.

²⁷Tongul, *a.g.m.*, s. 119.

Gündüz, harf meselesini bazı kişilerin aksine bir ilim, gelenek ve kültür meselesi olarak değil, en doğru bir milli hafıza meselesi olarak görmüştür. O, bu konuda yepyeni bir tez olarak sıhhiye ve muavenet-i içtimaiye müesseselerinin dikkatini çekmek istemiştir. Arap harflerini “berbat” olarak nitelendirmiş, o günkü ve gelecekteki Türk gençleri ve hatta bütün Türk milleti için sıhhi bir afet olarak görmüştür. Görüşlerini hiçbir hayal ve batıl düşünce ile karıştırmadığını, tersine birçok olay ve gözleme dayandığını öne sürerek tezini daha da açmıştır.²⁸

Gündüz'e göre, önceden “okumak” millette yaygın değildi. Gençlik sadece büyük şehirlerde toplanmış ve irfan buralarda sıkışıp kalmıştı. Bu yüzden de harflerin sıhhi afeti yaygınlaşmamıştı. Fakat Cumhuriyet döneminde büyük şehirlerde sıkışan bu irfan gençlerin kafaları aracılığıyla ülkenin en ücra yerlerine ulaşmaya başlamıştır. Ancak Arap harfleri bu yeni Türk gencinin sağlığında çöküş yaşanmasına ve bünyesinden büyük tahribata yol açmıştır. Sözlerinin kanıtsız olmadığını ve vakıaları bir sağlık heyeti huzurunda kişiler ve dosyalarıyla arz etmeye hazır olduğunu belirterek isim vermeden bir örnek anlatmıştır. Olaya göre, bir köylü genç irfan ateşiyle şehir merkezine gelerek on sene eğitim görmüştür. Eğitimini aldığı mesleği gereği köylerde çalışmaya başlamış, içindeki okuma ateşi nedeniyle bulduğu her kitabı okumuştur. Ancak sekiz sene sonra bu genç soysuzlaşmış ve karaktersiz denilebilecek bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yazar bu genci, nefesi kesik, bakışları anlamsız, sesi korkak ve kuruntulu bir hasta olarak tarif etmiştir. Kendisi ve hakim, gence sorular sormuş ve bu genç de hasta ve mütereddi olduğunu, hastalığına direnemediğini, kendisinin kanunla değil hastaneyle iyileşebileceğini belirterek yaşadığı rahatsızlığın bazı emarelerinden bahsetmiştir. Gündüz'ün kimlerle görüştüğü ve neler okuduğunu sorması üzerine ise, çok değerli mutasavvıflarla tanıştığını ve onlardan istifade ettiğini belirtmiş, antik felsefe, mantık, tarih ve edebiyat okuduğunu, ayrıca Arapça ve Farsçayı da çok iyi bildiğini ifade etmiştir. Gerek söz konusu gencin kendisinin kanunla değil, hastaneyle iyileşeceğini söylemesi, gerek Gündüz'ün hakim sorduğu sorulardan bahsetmesi olaya bir mahkemede şahit olduğunu ve gencin bir suç işlemiş olabileceğini akla getirmektedir.

Gündüz için bu vaka bir istisna değil, oldukça yaygın karşılaşılan bir durumdur. Bunu engellemenin yolunun da mistik ve skolastik olan o günkü

²⁸ Aka Gündüz, “Temiz Ocaklının Dileği”, *Cumhuriyet*, 11 Kanun-i sani 1928, s. 4.

irfan hazinesinin önüne yıkılmaz ve aşılmaz bir duvar örmekten geçtiğini ileri sürmüştür. Kurtuluş duvarı olarak adlandırdığı bu duvar Latin harfleriyle örülürse on beş, belki de on sene sonra her bakımdan sağlıklı bir nesil yaratılmasını sağlayacağını öne sürmüştür. Arap harfli kitaplardan gerektiğinde faydalanılabileceğini belirten Gündüz, işin aksan ve lehçe meselesine getirilirse düğümleneceğini, her lehçenin aynı sesi vermesinin şart olmadığını öne sürerek İngilizce ve Rusçayı, Latin ve Cermen lehçelerini örnek vermiş, akademik tartışmayla kaybedilecek zaman olmadığını ifade etmiştir. Türkler için harf meselesinin hem gençliğin için hem de tüm milletin sıhhat meselesi olduğunu ve çıkış noktası bu olduğundan bu tespit üzerinden tedbir alınmasını salık vermiştir.²⁹

Latin harflerinin kabulü meselesinin komisyona havale edilmesi üzerine Aka Gündüz, eskiden her işin medreseye danışıldığı, Latin harfleri meselesinde de yapılanın bu olduğu yorumunda bulunmuştur. Latin harflerinin er geç kabul edileceğine inanan Gündüz, bu yüzden günü geldiğinde bunun birlik olunarak gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak komisyonda Harf İnkılabı meselesi üzerine birçok farklı fikir öne sürüleceğini ve bundan dolayı sorun yaşanacağını belirtmiştir. Aslında Latin harfleri meselesini bir “ulemacılık meselesi” değil, büyük Türk inkılabının hatt-ı seyirinde bir merhale olarak görmüştür. Bu hatt-ı seyirde geçilmiş bazı merhaleler arasında saltanat ve hilafetin kaldırılmasını, Cumhuriyetin ilanını, Medeni Kanun’un kabulünü saymış ve eğer bu inkılapları gerçekleştirmeden önce ulemaya sorulsa Türkçe’nin Karacaahmet Mezarlığı’nda dahi yatacak yeri olmayacağı benzetmesini yapmıştır. Ayrıca, Türk inkılabının mahiyetini henüz kavrayamayanlardan oluşan bir alimler grubunun teşekkül edebileceği ihtimaline değinerek ulemanın inkılaplar gerçekleştikten sonra yapılanları halka anlatmasını olumlu karşılamış ve ulemanın inkılap yolunda kendilerine engel değil destek olmasını istemiştir.³⁰

Gazetelerin Latin harfleriyle yazılar neşretmeye başladığı 1928’in Eylül ayında Aka Gündüz de yeni harfleri kullandığı bir yazı kaleme almıştır. Halkın kitap harflerinden ziyade yazı harflerine daha çok ilgi göstermesi yazarın dikkatini çekmiş ve bunu doğru bulmuştur. Yazarak öğrenmenin çabuk öğrenmenin en kolay ve emin yolu olduğuna inandığı için halka yazı harflerinin daha çok öğretilmesini salık vermiştir. Çünkü halk beş kitap harfi

²⁹ A.g.g., s. 4.

³⁰ Aka Gündüz, “Şen’i Dedikleri Şey”, *Milliyet*, 18 Haziran 1928, s. 3.

bir günde öğrenebilirse ancak okumasını öğreniyor, fakat yazı harfini yazarak öğreneceği için aynı zamanda daha fazla ve daha iyi öğrenmiş oluyordu. Resmi ya da özel olarak açılan veya açılacak olan kurslarda daima yazı harflerinin öğretilmesi gerektiğine dikkat çekerek halkın öğrenir öğrenmez derhal uygulamaya geçmek istediğini ve bu isteğin yerinde olduğunu ifade etmiştir. Harf encümeninin de bir yazı alfabesi ile birkaç meşk ve temrin defteri düzenlemesi ve dağıtmasının uygun olacağını ilave etmiştir.³¹ Gündüz, Latin harflerinin kabulünden sonra ise 1929 yılında yayınladığı Yazı Kitabı isimli eserinde yeni harfleri öğrenenlere iyi yazabilmeleri için yol göstermeyi amaçlamış, noktalama, imla kuralları ve cümle bilgisi gibi noktalara değinmiştir.³²

Eylül ayındaki bir başka gazete yazısında bütün Türk vatanının yepyeni bir tufanın aralıksız atılımları altında hareket ettiğini, yeni harflerin bir sağanak halinde yağdığını belirterek coşkusunu dile getirmiştir. Türk halkının Gazi'nin yeni alfabesini gemi yaparak kurtuluş, nur ve medeniyetten oluşan yeni bir dünyaya doğru gittiğini belirten yazar, elbette ki Nuh'un Gemisi olmadıklarını, onların gemisine alfabe transatlantığı denildiğini ve bu geminin içinde yalnızca biçimli, güzel ve dinç Türkün olduğunu ifade etmiştir. Türklere ebedi selamet parlaklığını müjdeleyen ise mavi gözlü, kılabdan saçlı o Türk (Mustafa Kemal kastedilmiştir)'tür. Medeni ve bilgili Türk dünyasının gözlerini yeni bir tarihin sonsuz nurlu ufuklarına açacağını tebarüz ettiren Gündüz, hiçbir milletin kendi inkılap tarihinde böyle müthiş ve mühim bir hamleyi görmediğini, gördüyse de kendileri kadar candan ve coşkuyla benimsemediğini ileri sürmüştür.³³

Gündüz, harf inkılabını saltanatın ve hilafetin kaldırılması, eğitim-öğretim birliğinin sağlanması, şapka inkılabı gibi inkılapların devamı olarak görmüş ve bu inkılapların Türk yurdunun ilerlemesi ve sonsuza kadara yaşaması amacıyla yapıldığını ifade etmiştir. Bu yüzden de Latin harflerine dil uzatanların, eski harfleri gizlice övenlerin ve öğretenlerin yakasını kurtaramayacağını sert bir şekilde ifade etmiştir. Zincirin son olmayan halkası olarak gördüğü dil inkılabının, harf inkılabının ardından yapılacağına dair kuşku duymamış, dili bir milletin benliğinin öz suyu olarak tarif etmiştir. Ona göre, öz dili olmayan milletler yaşayamayacağı gibi dilinde yabancı dillerin etkisi olan milletler de bir ağaç misali çürümeye mahkumdur.

³¹ Aka Gündüz, "Sür'at mes'elesi", *Milliyet*, 8 Eylül 1928, s. 1.

³² Doğan, *a.g.e.*, s. 55.

³³ Aka Gündüz, "(Neler Olacak) Demişti", *Milliyet*, 13 Eylül 1928, s. 3.

Selçuklu Devleti'nden 1920'li yıllara kadar devlet Türkü ve öz dilini ihmal etmiş, bir daha bu durumun yaşanmaması için bu inkılap yapılmıştır. Bu yüzden de diğer inkılaplardan sonra harf inkılabı hayata geçirilmiştir. Türkçe ile alay edenlerin, eleştirenlerin ve bunlara yataklık edenlerin önceki inkılapları eleştirenlerle aynı akıbete uğrayacağını belirterek inkılaplara derinden olan bağlılığını ve onların koyu bir savunucusu olduğunu göstermiştir. Çocukların "çürükler" olarak nitelendirdiği bu kişilere uymamasını öğütleyerek, yapılan her şeyin "taze kafalı, taze yürekli, taze kanlı Türk çocukları" için olduğunu belirtmiştir.³⁴

4. Türk Diline Dair Görüşleri

Gündüz, Latin harflerinin kabulünden sonra Türkçede gerçekleştirilecek yapısal değişiklikler üzerine de fikirlerini beyan etmiştir. Konuyla ilgili kaleme aldığı bir yazısına mizahi bir giriş yapmıştır. Elinden gelse bir "ölçü dairesi" kuracağını ifade eden yazar, bu "ölçü dairesi"nin görevinin basında çıkacak yazılarda kullanılan sıfatları, övgü ve yergi tabirlerini tespit etmek ve bu sıfat ve tabirleri uluslararası kurallara göre ayarlamak olacağını belirtmiştir. Bu "ölçü dairesi"nde birçok uzmanın da yer alacağını, ama Türkçenin ihtiyacını karşılayacak kadar uzmanın bulunabileceğinden emin olmadığını söyleyerek Türkçenin düzgün bir şekilde kullanılmadığından dem vurmıştır. Bu görüşüne örnek olarak ise, yabancı ülkelerde çalışan bir Türk temaşa sanatçısının Türkiye'ye dönerek artık burada çalışmasıyla ilgili bir gazetenin kullandığı "Senin ilahi dehan!, Ey, sanat aleminin mabudu olsun sen!" tabirini eleştirmiştir. Gazetenin adı geçen sanatçıyı methetmek için kullandığı "ilahi deha" yerine "yüksek bir istidad", "sanat mabudu" yerine de "memleketimizin değerli bir sanatkarı" tabirlerini kullanmanın daha doğru olacağını savunmuştur. Gündüz'ün verdiği diğer bir örnek ise, başka bir gazetenin Zanzibar temsilcisi ve Çin büyükelçisini nitelendirmek için kullandığı tabirler ile ilgilidir. Gündüz burada da, Zanzibar elçisine orta seviyede bir elçi dahi olmadığı için "hazretleri" yerine "efendi" ya da "bey" demenin yeterli olduğunu, Çin büyükelçisi için de "cenapları" yerine "hazretleri" denmesi gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, uluslararası karşılaştırmalara göre resmi unvanlarda din ve millet farkı gözetilmemektedir. Önceden "şehametlü, haşmetlü",

³⁴ Aka Gündüz, "Uslu Durun", *Hakimiyet-i Milliye*, 12 Birinci teşrin 1932, s. 2.

“hazretleri, cenapları” arasında fark varken, artık böyle bir ayrım olmadığını dile getirmiştir.³⁵

Hayat mecmuasının Şubat 1928'e ait nüshalarından birinde yer alan bir yazıda Türkler için yardımcı bir dile ihtiyaç olduğu öne sürülmüştür. Aka Gündüz de bu yazıdan bir tür lisan mandasının önerildiği çıkarımını yapmıştır. Öneriyle ilgili, büyük bir kültür dilinin yardımcı dil olarak alınacağı, bu dilin bir nevi vasi görevi üstleneceği ve Türkçenin bu dilin himayesinde gelişeceği yorumunu getiren Gündüz, söz konusu makaledeki bir kısmı anlamadığını ifade etmiştir. Bu da, Darülfünun'daki Türk hocalardan bazılarının çok iyi derecede Fransızca bilmesine rağmen derslerini Türkçe anlatmalarının münasebetsizlik olarak değerlendirilmesidir. Gündüz'e göre, asıl bunun tersi şekilde davranmak münasebetsizlik olurdu. Çünkü Türkiye sömürge olmamak için dünyada örneği olmayan bir kahramanlık göstermiş ve bağımsızlığını elde etmiştir. Yüzyıllardır kendisine has bir kültüre sahip olan Türklerin bir sömürge halkı gibi yabancı dilde öğretim yapması yanlıştır. Darülfünun öğrencilerinin bir yandan sokaklara “Vatandaş, Türkçe konuş!” levhaları asarken, diğer yandan hocalarından Fransızca ders anlatmasını istemesinin çelişki olacağına dikkat çekmiştir. Gündüz, Flamanların yıllarca mücadele ederek Gent şehrindeki üniversitenin öğretim dilini Flemenkçe yaptırmasını bir kültür zaferi olarak görmeleri ve Belçika'daki 3,5 milyonluk Flaman'ın Fransızlaşmak istememesi karşısında 50 milyon Türk'ün tek üniversitesinde Türkçe'nin yararı için yabancı dilde öğretim önerilmesini teessüf edilecek bir hareket olarak değerlendirmiştir.³⁶

Gündüz, Milliyet gazetesinde çıkan bir yazısında her milletin dilinde musiki tadı olduğunu, bizim kulağımızı rahatsız eden seslerin başkalarına keyif verebileceğini belirtmiştir. Öğrenmekten ziyade işitmeye alışıldığı eleştirisini yaptığı yabancı dillerde de bu yumuşak etkilerin hissedildiğini, bu yüzden lehçesi ve uyumu seçkin olsun olmasın her milletin kendi dilinin güzel, ince ve pürüzsüz olduğunu ifade etmiştir. Ancak bunun akabinde bu yabancı dil öğrenmek yerine işiterek konuşma durumunu biraz daha açmış ve oldukça sert bir şekilde veryansın etmiştir. Şöyle ki; kendisinden bir haftada su gibi Japonca konuşmasını isteseler ve konuşmazsa asacakları tehdidinde bulunsalar “Derhal asın!” diyeceğini, üç günde Patagonca söylemezse keseceğiz deseler “Hemen kesin!” diyeceğini, bir saate eski

³⁵ Avni, “Manevi Ölçü Dairesi”, *Hayat*, 1 Mart 1928, s. 13.

³⁶ A.g.d, s. 13.

Latineden kendi isteğiyle dönmezse etlerini kuşbaşı kuşbaşı doğrayacağız deseler gık bile demeyeceğini, yeter ki kendisini ada vapurlarında, Tünel'deki tramvaylarda konuşulan Fransızca'yı dinlemeye mahkum etmemelerini istemiştir. Ve konuya dair bir anısını aktarmıştır:

Mütareke döneminde bir gün tramvay ile Tünel'e giderken üç Fransız zabiti tramvaya binmiş. Bu zabitleri gören yolcular derhal kendi aralarında Fransızca konuşmaya başlamışlar. Bunun üzerine zabitler Fransızca konuşan yolcuları yolculuğun sonuna kadar büyük bir ilgi ile dinlemişler. Tünel'de inerken bu zabitlerden biri Aka Gündüz'ün omzuna dokunarak tramvaydaki madamların hangi dilde konuştuğunu sormuş, Aka Gündüz de "Ümit ederim ki Fransızca!" cevabını vermiştir. Zabıt de bunun üzerine gülümseyerek "Bizim de hiç ümit etmediğimize itimat ediniz!" karşılığını vermiştir.

Bu anısını aktardıktan sonra Gündüz, kendisine en büyük düşmanına istediği cezayı verme hakkı tanısalar tereddüt etmeden onu adada bir köşke ya da Şişli'de bir konağa yerleştireceğini ve bütün masraflarını karşılayacağını, böylece düşmanın her gün yoldan geçenlerin konuştuğu Fransızca'yı dinlemek zorunda kalacağını belirtmiştir.³⁷

İkdam gazetesinde Ahmet Haşim'in, Resimli Gazete'de İbrahim Alaaddin Bey'in selamlama şeklinin nasıl olacağı hakkındaki tartışmalarına Aka Gündüz de değinmiştir. İlk bakışta önemsiz gibi görülen bu meselenin arkasında çok önemli bir psikolojik husus olduğunu ifade eden Gündüz, Türkler haricindeki başka milletlerde bir selamlama meselesinin hiçbir zaman olmadığını, her milletin kendi dilinde mekan, makam, şahsiyet ve sosyal durumdan bağımsız sabit selamlama tabirlerinin olduğunu belirtmiştir. Ardından Türkçe'deki selamlama şekillerini sıralamıştır: Selam-ı aleyküm; merhaba; sabah, akşam veya vakit şerifleri hayır olsun; sabahlar (akşamlar veya vakitler) hayır olsun; bonsuvar; bonsuar; bonjör; günaydın; tünaydın. Bu tabirlerden "selam-ı aleyküm" halk arasında o tarihlerde hala kullanılmakta ve bir köye gittiğinizde bu selamı vermek makbul sayılmakta idi. Askerlerin de resmi selamı olan "merhaba" veciz ve zarif bir selam olup, "sabah ve akşam şerifler" sadece İstanbul konaklarında ve memurlarınca kullanılmakta idi. Bu selamlama tabirindeki "şerif" sözü ise Müslüman olmayanlar için

³⁷ Aka Gündüz, "Facianın Ne Olduğunu Biliyor Musunuz?", *Milliyet*, 12 Haziran 1928, s. 3.

kullanılmıştır. “Günaydın” tabiri sonradan türetildiği için yaşayamamış, azınlıklar ise genellikle “bonsuvar, bonsuar, bonjör” tabirlerini kullanmıştır.³⁸

Gündüz'e göre bu kadar fazla selamlama çeşidinin olmasının sebebi istibdatın ruhlarında bıraktığı kötü bir alışkanlıktır. “Merhaba” tabirini köylülere, sakalara, Kömürcü Mehmed Ağa'ya karşı kullanırken, aynı hukuka sahip kişiler olmadığı düşünülmesi için bir paşaya ya da beye aynı şekilde hitap etmekten çekinilmiştir. Hatta unvanlar arasında da o dönemde derece farkı mevcuttur: Mehmed, Mehmed Ağa, Mehmed Bey, Mehmed Paşa, Mehmed Efendi, Mehmed Beyefendi gibi. Unvanlardaki bu farklılıkların bir sınıf veya tabakaya işaret ettiğini belirten Gündüz, kadınlar içinse bir tek “Hanım” unvanının olmasına rağmen buna da “Hanımefendi, Kadın” gibi unvanlar ekleyerek, hatta hiç unvan kullanmadan dört farklı tabaka yaratıldığını belirtmiştir. Ayşe Hanım, Ayşe Hanımefendi, Ayşe Kadın, Ayşe gibi. Bu unvanların toplumda hangi tabakaya tekabül ettiğine de açıklık getiren yazar, Ayşe Hanım'ın orta halli bir aile kadını, Ayşe Hanımefendi'nin cemiyetlere dahil bir kadın, Ayşe Kadın'ın rejide amele, Ayşe'nin ise en alt tabakadan bir kadın olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, kanun önünde eşitlik örfi eşitsizliği hala engelleyememiştir. İngiltere'de bile unvanların hiç değilse kanunla alınıp verildiğini, belirli isimler kullanıldığını, İngiliz köylülerin de hem bu konuda hem de selamlama tabirleri konusunda Türklerden daha Avrupalı olduğunu ileri süren yazar, biz de münevver veya müdür unvanı taşıyan, şehirde yaşayan tabakanın isimlerinin zamana ve moda uygun olarak bazen Arapça, bazen Farsça bazen de Türkçe olduğunu dile getirmiştir. Büyük şehirde kimsenin çocuğuna Fatma, İsmail, Ahmet, Hatice gibi isimler vermemesini eleştirmiş ve en azından eskiden göbek adının münevver sınıfın çocukları ile halkın ekseriyeti arasında dolaylı olarak bağ kurduğunu belirtmiştir. Yazar, bu konuda da Avrupalı ülkelerle kıyaslama yapmıştır. İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İspanyollar ve Danimarkalılarda küçük adlar asırlardan beri sabit olup, bu ülkelerde insanlar iki farklı sosyal tabakayı işaret edecek isimler almamaktadır. Bizde ise Şermin ile Kezban, Durmuş ile İlhan gibi isimler az çok belirli bir sınıf farkı yaratmaktadır.³⁹

Azınlıkların dilinin giderek bozulması, isimlerinin değişmesi ve selam şeklinin ayrılması açısından halktan giderek uzaklaştığını belirten Gündüz, bu gidişle on yıl sonra Türk milletinin köylüler ve küçük kasabalılar ile büyük

³⁸ Avni, “Ne Diyelim?”, *Hayat*, 5 Temmuz 1928, ss. 1-2.

³⁹ A.g.d., ss. 1-2.

şehirlerdeki azınlık olmayan halkın azınlıklardan ayrılarak ikiye bölüneceğini öngörmüştür. Bunu engellemek için ise alınması gereken en önemli tedbirin demokrasiyi şimdiden ruhlarına sindirmek olduğunu savunmuştur. İlla bir selamlaşma formülü isteniyorsa “merhaba”nın kullanılabilmesi, “bonjör” vb. tabirlerin Fransa’ya gidildiğinde ya da Türkiye’de bir Fransız ile Fransızca konuşulduğunda kullanılabilmesi önerisini getirmiştir. Çocuklara da halkın kullandığı isimlerin verilmesini, unvan olarak ise erkekler için sadece ya “Bey” ya da “Efendi”, kadınlar için de “Hanım” denilebileceğini ifade etmiştir. Bunu yapmanın kolay olmadığını da farkında olan yazar, bunu başarmak için iradelerini zorlarsa giderek başarılı olacaklarını belirtmiştir.⁴⁰

Aka Gündüz, yukarıdaki yazısında özetlemeye çalıştığımız görüşlerine bu yazısından altı yıl sonra yine değinmiştir. Belli ki bu konudaki hassasiyeti devam etmiş ve konuyla ilgili pek bir değişiklik olmadığını düşünmüştür. Bu seferki yazısını *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde kaleme alan yazar, ağa, dayı, efendi, beyefendi, kadın, hatun, hanım gibi unvan farklılıklarının devam ettiğini, bu farklılıkların kendisine II. Abdülhamid’in arması önünde el pençe divan duran bir Enderun ağasını hatırlattığını belirtmiştir. Yine yabancılara karşı kullanılan unvanlardan olan mösyö, sinyör, madam, monşer, sör gibi tabirleri de eleştirmiş ve bunlardan ilkinin 1934’te Enderun’da, diğerinin Galata Rıhtımı’nda konuşulduğunu, ikisinin de Türk inkılabının bağrında birleştiği serzenişinde bulunmuştur. İtalyan, Fransız ya da Slavlar kendi dillerindeki tabirleri kullanırken, Türklerin hala bunu yapamayarak kısır tartışmalara girmesini “Beyoğlu kafası” olarak nitelendirmiştir.⁴¹

Latin harflerinin kabulüne bir aydan kısa bir süre kala yabancı kelimelerin yeni harflerle ve yeni imla ile yazılması konusunda görüş belirtenlerden biri de Aka Gündüz olmuştur. Abdülhak Hamid (Tarhan) Bey’in yabancı kelimelerin yeni harfler ve kendi imla kurallarımıza göre yazılmasından şikayet etmesi üzerine kendisine cevap veren bazı isimler, eski yazıda Arapça ve Farsçanın tahakkümünden çekilen sıkıntının yeni yazıda Arap dilinin tahakkümü ile değiştirilemeyeceğini, bu yüzden de yabancı kelimelerin kendi imla kurallarımıza göre ve sadece telaffuzu esas olarak yazılması gerektiğini öne sürmüştür. Gündüz ise, Abdülhak Hamid’in fikrinin Türkçeye yeni bir yabancı kapitülasyonu getireceğini düşünmüş,

⁴⁰ A.g.d., ss. 1-2.

⁴¹ Aka Gündüz, “Enderun-Beyoğlu”, *Hakimiyet-i Milliye*, 11 Mart 1934, s. 3.

diğer görüşü de pek doğru bulmamıştır. Kendisi yabancı kelimeleri ikiye ayırmıştır. Bu kelimelerden bir kısmı az çok Türkçeye, en azından okumuş kesimin lehçesine mal olmuştur. Örneğin; karakter, kültür, otomobil, futbol, şampanya, manikür gibi. Bu kelimeleri yazarken asıl imlalarını korumak gereksiz ve zararlıdır. İkinci grupta yer alan yabancı kelimelerin Türkçe yazılmasına ise şüpheyle yaklaşmıştır. Ona göre bu kelimeler genellikle Türkçede tam olarak karşılığı olmayan terim ve tabirlerin Fransızcadaki kullanımını göstermek için geçici olarak kullanılmaktadır. Örneğin bir yazar yazısında “intiba” kelimesini kullandıktan sonra amacını daha iyi anlatmak için bu kelimenin yanına aydın zümrenin bildiği “impression” kelimesini yazmıştır. Ona göre, özellikle Fransızca yazdığı bu kelimenin asıl imlasını koruması gerekir ki amacına ulaşabilsin. Bu tip kelimelerin kendi imlasıyla yazılmasını gerektiren ikinci sebep ise Türkçenin her yabancı kelimeye kapılarını açmamasının önemidir. Çünkü Gündüz'e göre, her yazara bir yabancı kelimeyi Türkçenin kurallarına göre yazarak onu dilimize sokma hakkı verilmemelidir. Yabancı kelimeler toplumda yerleşene kadar kendi kurallarıyla yazılmalıdır. Mesela, İngilizcede “standard” şeklinde yazılan kelimenin dilimize yerleşmeme ve yerine Türkçe bir karşılık bulma ihtimali olduğu için “ıstandard” şeklinde yazılması doğru değildir. Şayet bu şekilde yazılırsa mahiyeti değişecek ve kelimeyi anlamak zorlaşacaktır. Gündüz, dilin saflığını yabancı kelimelere karşı korumak için yabancı bir kelimenin en azından bir zümrenin lehçesine tamamen mal oluncaya kadar asıl şeklini korumasını, ancak büsbütün yayılarak millileştikten sonra Türkçeye uygun şekle getirilmesini önermiştir.⁴²

Konuyla ilgili ele aldığı ikinci mesele yabancı isimlere dairdir. Coğrafya isimleri hakkında Hamid Sadi Bey'in görüşlerine⁴³ katılan Gündüz, şahıs ve müessese isimlerinde uluslararası kurallara uyulmasının en uygunu olacağını öne sürmüştür. Bir gazetede gördüğü “Deyli Meyl” kelimesinin Fransızca ve Almancada orijinal şekliyle “Daily Mail” olarak yazıldığını görmüş ve bizim de aynı şekilde yazmamız gerektiğini belirtmiştir. Çünkü ona göre, her kelimenin telaffuzunu doğru bilmek mümkün değildir. Örneğin bir gazetede Mozart isminin “Mozar” şeklinde telaffuz edildiğine şahit olmuştur. Fransızca olan bu telaffuzun Almancadaki karşılığı ise “Moçsart”dır.

⁴² Avni, “Yeni İmlamıza Tealluk Eden Birkaç Mes’ele”, *Hayat*, 11 Teşrinievvel 1928, s. 3.

⁴³ Hamit Sadi'nin görüşleri için bkz. Hamit Sadi, “Yeni harfler ve coğrafi isimler”, *Hayat*, 4 Teşrinievvel 1928, s. 5.

Gündüz'e göre, bu gibi yanlışlıklara mahal vermemek için imlayı muhafaza ederek telaffuzu okuyucuya bırakmak gerekmektedir.⁴⁴

Yazar konuyla ilgili benzer birçok örnek vererek gazetelerin yazı işlerine değinmiştir. Gazetelerdeki mürettepler arasında kullanılan [“ ”] işaretinin Fransızca ve bazı Latin dillerinde kullanıldığı, İngilizlerin bunun yerine [, „ “] işaretini kullandığı, Almanların ise [“ „] tarzında kullandığı bilgisini vermiştir. Dolayısıyla her millet kendisine has şekli kullanmaktadır ve doğrusu da budur. Yine geyme/gimme yerine parantez, parantez yerine de geyme/gimme⁴⁵ kullanılmaması gerektiği halde en dikkatli yazarlar bile bunu karışık kullanmaktadır. Hatta Yakup Kadri yeni harflerle kaleme aldığı yazısında geçen bir kitap isminin orijinali yabancı olan adını parantez içinde vermiştir. Gündüz'e göre başında büyük harf olan orijinal isimleri parantez içinde vermeye gerek yoktur. Kendisi ayrıca dil encümeninin bu meseleleri karara bağlamasını ve yeni mürettep ve düzeltmen kurslarında bu kuralların öğretilmesi temennisinde bulunmuştur. Son olarak ise, yazımızın Avrupalı olmasının yetmediğini, nasıl şapka giyerken onun adap ve merasimini öğrendiysek Avrupa yazısının da kullanımını en küçük ayrıntısına kadar öğrenmemiz ve özenle uygulamamız gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶

Harf İnkılabı'nın ardından yazdığı bir yazıda Gündüz, eski harflerle düşünüp yeni harflerle yazmanın hem dili bozduğunu hem de anlamsızlık yarattığını, okurken yaşanan bazı zorlukların da bundan kaynaklandığını ifade etmiştir. Hangi meslekten olursa olsun herkesin pürüzsüz bir Türkçe kullanmasıyla dilin beklenen saflığa ulaşacağını belirten yazar, eski karışık cümlelerin, tabirlerin ve kelimelerin kullanılmaya devam ettiğini fark etmiştir. Ancak kendisi dilimize yerleşen kelimelerin çıkarılmasını kastetmemiş, ağıdalı ve yapışkan sözlerin atılmasını ve bu amaç uğruna ısrarla çalışılmasını anlatmak istemiştir. Vatanın işgalden kurtarılması için nasıl hep birlikte çalışıldıysa dilin bağımsızlığı için de aynı şekilde çalışılacağını belirtmiş, sadece vatan için kullanılan kelimeler toplansa Türkçenin fakir bir dil olduğunu iddia edenlerin yalancı çıkarılabileceğini tebarüz ettirmiştir. Dil encümeni ve dil derleme birliği her yerde çalışmalarını devam ettiren vatandaşların da üzerlerine düşen vazifeyi yapmaları gerektiğini söyleyerek

⁴⁴ Avni, *a.g.d.*, s. 3.

⁴⁵ Parantez anlamına geldiğini düşündüğümüz geyme/gimme kelimesinin doğru yazılışı tespit edilememiştir.

⁴⁶ Avni, *a.g.d.*, s. 3.

bakkal defterinden, en yüksek edebiyata kadar inat ve aşkla saf Türkçe yazılmasını öğütlemiştir.⁴⁷

Bu yazısının üzerinden bir ay geçtikten sonraki başka bir yazısında da yine aynı şeylerden muzdarip olduğunu dile getirmiş, gazete ve dergilerdeki bu ihmalkarlığın daha ne kadar devam edeceğini sormuştur. Bu durumun sorumlusunun yazarlar ve gazeteciler, yani kendileri olduğu özeleştirisini yapmıştır. Müdüriyet-i umumiye kelimesini umumi müdürlüğe çeviremedikten sonra dil, devlet ve hayat içinde kıymetlerinin ve böbürlenmeye haklarının olamayacağını belirtmiştir. Dil konusundaki bu ihmalkarlığı Afrika çölleri ve Asya steplerindeki hudutsuzluğa benzeterek bu ihmalkarlığa da bir Lozan masası gerektiğini ve birbirlerini vazifeye çağırmaları icap ettiğini dile getirmiştir.⁴⁸

Aka Gündüz, harf inkılabını dört ilke ile özetlemiştir. Birinci ilke, yeni harflerin “esasi haklar”dan daha üstün bir kutsallıkta olduğudur. İkinci ilke, yeni harflerin her türlü taarruz ve girişimden kayıtsız şartsız korunmuş olduğudur. Üçüncüsü, harf inkılabına karşı bu saldırının kalem, dil, düşünce ve kalp aracılığıyla ortaya çıkacağıdır. Dördüncüsü ise, yeni harflere saldırmanın Türk milletinin hayatına, istikbal ve istiklaline saldırmak olarak addedileceğidir. Gündüz, bu dört ilkeden sonra var olmayan, meçhul bir kişiye hitap etmiş ve bu dört ilkeyi nefes gibi içine, can gibi varlığına sindirmesini istemiştir. Eğer bir gün sakat fikirleri, berbat göreneklere bu meçhul kişiyi aldatmaya kalkışarsa yapması gereken tek şeyin kafasını kaldırarak etrafındaki eli alfabeli mukaddes heyecanları görmek olduğunu ifade etmiştir. Bu yazıyı yazmasının sebebi olarak ise arada iyi ve doğru şeyleri hatırlatmanın kötü şeylere mahal vermemekle eşdeğer olmasını göstermiştir.⁴⁹

Alfabenin değiştirilmesinin ardından dilde öz Türkçeleşme çabaları görülmeye başlanmıştır. İsmet Paşa'nın verdiği öz Türkçe bir nutuk Hakimiyet-i Milliye gazetesinde öz Türkçe tartışmalarının da fitilini ateşlemiştir.⁵⁰ İsmet Paşa'nın bu nutku üzerine Aka Gündüz de “Hasdil

⁴⁷ Aka Gündüz, “Saf Türkçe isteriz”, *Hakimiyet-i Milliye*, 14 Kanunuevvel 1928, s. 3.

⁴⁸ A.G., “Hudutsuz teseyyüp”, *Hakimiyet-i Milliye*, 15 Kanunusani 1929, s. 1.

⁴⁹ A.G., “Dört düsturla Hulasası”, *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Kanunusani 1929, s. 1.

⁵⁰ Hayati Tüfekçioğlu, “Cumhuriyet İdeolojisi ve Türk Basımı (Hakimiyet-i Milliye 1.12.1928-31.12.1929)”, *Sosyoloji Dergisi*, 3 (1992), s. 71.

Türküsü” isimli bir şiir kaleme alarak coşkusunu ve öz Türkçeye desteğini dile getirmiştir:⁵¹

“Hasdil Türküsü

-Bakalım bunu kim besteliyecek-

Nutuk verdi İsmet Paşa,

Ey koca Türk! Binler yaşa!

Eski dilin kafasını

Tuttun vurdun taştan taş.

Kardeş! Has Türkçeyi ara..

Buna da kaynak: Ankara.

Güzel sesli dilimizde

Sağlık bulsun eski yara

İsmet Paşa, Türk paşası!

Hay ününden ün taşası!

Bu yolda da ta yanında

Gönlümüzün var koşası.

Görçeklere gider bu iz,

Türkçe konuş, Türkçe yaz çiz,

Türkçe uyu Türkçe uyan

Bu dil güzel, bu dil temiz

⁵¹ A.G., “Hasdil türküsü”, *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Şubat 1929, s. 4.

Yılğar dili tutet sürgün

Bu sözlerim oldun (Türkü) n:

Yeri gökü, suyu huyu,

Ölümü de Türktür Türkün

A.G.”

Söz konusu şiirin yayınlandığı gün Hakimiyet-i Milliye gazetesinde bir yazısı da çıkan Gündüz, bu yazısını öz Türkçe kelimeler kullanarak kaleme almıştır. Hatta yazının sonunda kullandığı öz Türkçe kelimelerin karşılıklarını da vermiştir. Bunlardan alan, sınır, ün, san, kut, yaratık gibi kelimeleri günümüzde hala kullanırken; gemirme, görçek, iştak, derlimi, gunlama gibi kelimeler ise dilimize yerleşmemiştir.⁵²

Gazetenin ertesi günkü nüshasında H.F. kısa adıyla yazan bir yazar Aka Gündüz'ün bu yazısından yola çıkarak bazı eleştirilerde bulunmuştur. Ekleri kullanırken özenli davranmak gerektiğini, hele de Aka Gündüz gibi kendisine imrendiren bir kişinin daha çok özenmesi gerektiğini belirterek söz konusu yazısının albenili ve sevimli olmasına karşın aynı zamanda korkutucu da olduğunu öne sürmüştür. Bu görüşünü de Gündüz'ün yazısından örnekler vererek temellendirmiştir. Son olarak ise, Aka Gündüz gibi dili çok düzgün olan bir yazardan ziyade, bütün yazarların dilde yeni bir yaratım ve uydurmayı tercih etmesinden korktuğunu belirtmiştir.⁵³

Aka Gündüz, H.F.'nin yazısının kendi yazısına karşı yarım bir itiraz, tam bir fikir öne sürdüğünü ifade etmiştir. H.F.'nin ileri sürdüğü öz Türkçe kelimeler yaratmadan önce yaratılmış olup, henüz bize varmayanların yerli yerinde kullanılması gayesinin bir arada yürütülebileceğini belirterek “Şarkın Belası” isimli yazısını örnek teşkil etmesi için yazdığını, dolayısıyla yazısının yanlışları olabileceğini dile getirmiştir. Ve hiç olmamasındansa eksik ya da yanlış da olsa böyle bir örneğin bulunmasını bir atasözüyle savunmuştur. Bilgisi olmadığı için bu gibi konuşma ve tartışmalara hiç katılmamış, 1909'da yeni lisan meselesi ortaya çıktığında öne sürdüğü gibi; teorinin saptanması, üzerinde ısrar edilmeyerek, bunun esere bırakılması gibi basit bir fikrinin olduğunu belirtmiştir. O tarihlerde bütün teoriler ortadan kalkmış, ancak o zamandan beri yeni bir dil olmasa da öz Türkçenin öz eserleri yaratılmıştır.

⁵² Aka Gündüz, “Şarkın Belası”, *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Şubat 1929, s. 2.

⁵³ H.F., “Söz yatanlara”, *Hakimiyet-i Milliye*, 21 Şubat 1929, s. 2.

Hatta milli vezin-aruz meselesi de eserle hallolmuştur. Gündüz'e göre milli dilin de bir midesi vardır ve hazmedemediği kelimeleri midyesinden derhal atmaktadır. Örneğin, "tayyare" kelimesi ülkenin her köşesinde benimsenmiş bir kelime olduğundan öz Türkçe bir sözcüktür. Motor, otomobil, vesika, cephe, darülfünun gibi kelimeler de aynı şekilde öz Türkçedir. Buna karşılık yaklaşık 19 senedir ise "tünaydın" kelimesi dile yerleşememiştir. Gündüz'e göre, öz Türkçenin strateji planı tektir ve zafer söz kitabı ve eser ile gelecektir. Bunu da yetkililere bırakmak gerekmektedir.⁵⁴

Öz Türkçeciliğin bir yansıması da isimler üzerine olmuştur. Özellikle çocuklara konulan isimlerin öz Türkçe olması teşvik edilmiştir. Bu konuya değinen ve önem verenlerden biri olan Aka Gündüz'e göre pürüzsüz Türkçe yolunda bütün gücümüzle yürürken insanların birbirlerini tanımaları için birbirlerinin isimlerini bilmeleri gerekmektedir. Bu noktada, kendilerinden ziyade çocuklara kına, tömbeki, karamis yağ koku sanlardan ve zadelere vazgeçilmesini, çocuklara artık aşık sazı kadar güzel Türkçe isimler konulmasını salık vermiştir. Uzun zaman önce başlamasına rağmen yaygınlaşamayan Türkçe isim takma meselesini hukuk kanunu olmasa da gönül kanunu olarak görmüştür. O tarihe kadar konulan isimlerin eski gâfletlerin arasında değerlendirilerek hoş görülebileceğini, ancak Harf İnkılabı'ndan sonra konulanların affedilemeyeceği ve milli bir suç sayılacağı uyarısında bulunmuştur.⁵⁵ Aka Gündüz'ün bu meseleyi salt bir dil ya da dilde Öz Türkçeleşme olarak görmediği, konuya milli bir misyon yüklediği görülmektedir.

"Zade" kelimesinin kullanımdan kaldırılmasını kendisine bir vazife addeden yazar, bu kelimenin "oğullarından" ve "-gil" olmak üzere iki karşılığı olduğu bilgisini vermiştir. Ev, o evdeki aile manasına gelen "-gil" ekine göre "oğullarından" kelimesinin daha etraflı olduğunu ifade ederek şöyle bir sıralama yapmıştır: Zade=oğullarından, hafidi=torunu, veledi=oğlu, binti=kızı, hane= -gil.

Gündüz, yazısının sonunda bir isim kitabı yazmaya çalıştığını, bu yüzden de alfabe sırasına göre öz Türkçe kadın ve erkek isimlerini topladığını belirterek okuyuculardan bildikleri ne kadar Türkçe isim varsa kendisine mektup ile göndermelerini rica etmiştir.⁵⁶

⁵⁴ Aka, Gündüz, "Eser, Daima Eser...", *Hakimiyet-i Milliye*, 22 Şubat 1929, s. 2.

⁵⁵ Aka, Gündüz, "Adımız sanımız", *Hakimiyet-i Milliye*, 26 Şubat 1929, s. 2.

⁵⁶ A.g.g., s. 2.

1933 yılında da Aka Gündüz'ün Türkçe isim konusundaki hassasiyetinin devam ettiği görülmektedir. “Enbüyük'ümüz” olarak nitelendirdiği Mustafa Kemal'in Adana Mebusu Zamir Bey'in adını “Damar” olarak değiştirmesini sevinçle karşılayan Gündüz, bu değişikliği “Enbüyük'ümüzün” Türk adı Türkçe olmalıdır şeklindeki yeni, büyük ve milli bir işareti olarak algılamıştır. Yazara göre, isim değiştirebilmek için Medeni Kanun'da bazı şartlar olmasına rağmen hakimlerin bu konuda dikkate alacağı tek kıstasın Türk adının Türkçe olmasının milli bir zorunluluk olduğu şeklindeki kriterdir. İlk başlarda bu iş ister aşırı görülsün ister zorluk yaşansın sonunda büyük ve milli bir iş başarılmış olacaktır. Bu milli işin anne ve babalara çocuklarına Türk adı koymaları konusunda bir görev yüklediğine inanan yazar, hakimler ve nüfus dairelerinin şimdiden bu işe bir çözüm bulmazsa sonrasında sıkıntı çekileceği uyarısında bulunmuştur. Her şeyin yerli malı olmasını isteyerek bu uğurda çalışılmasından yola çıkarak isimlerin de yerleştirilmesini bilhassa çocuklar için şart görmüştür.⁵⁷

1930'ların ortasına yaklaşıldığında her ne kadar Türkçe isim koyma hususunda artış gözlenirse de bu artış Gündüz tarafından azımsanmış ve bu meselenin bir kanunla hale yola koyulmasını savunmuştur. Türkçe olmayan isimleri boğucu, çirkin ve hatta komik bulmuştur. Mehmet, Fatma, Ahmet, Emine, Ali, Zeynep, Ayşe gibi isimlerin Türkçe isimler olduğunu öne sürmüş ve Mehmet deyince Dumlupınar'daki askerin, Fatma deyince de o askeri doğuran kadının aklına geldiğini ifade etmiştir. Dil Tetkik Cemiyeti'nin Türk isimlerini belirleyerek ve sınırlandırarak bir liste halinde dağıtması gerektiğini belirtmiştir. Bu kadar çok Türk adı bulmanın ise çok kolay olduğunu, kendisinin iki saat düşündükten sonra bin tane Türk adı bulduğunu iddia etmiştir. Gündüz'e göre öğretmenler, münevverler, memurlar, tarihçiler ve gazeteciler bir günlerini ayırarak buldukları isimleri Dil Tetkik Cemiyeti'ne gönderseler bir ay içinde yüzlerce sayfalık bir isim kitabı ortaya çıkacaktır. Bu hedefe daha çabuk ve pratik şekilde ulaşmak için herkesin bulduğu isimleri *Hakimiyet-i Milliye* gazetesine göndermesini istemiştir. Kendisi de bu isimleri gazetede neşrettikten sonra Himaye-i Etfal ya da Hilal-i Ahmer Cemiyeti adına bir kitap olarak çıkartacağı vaadinde bulunmuştur.⁵⁸

⁵⁷ Aka, Gündüz, “Türk Adı, Türkçe Olmalı”, *Hakimiyet-i Milliye*, 1 Şubat 1933, s. 1.

⁵⁸ Aka Gündüz, “Onyl Basri.”, *Hakimiyet-i Milliye*, 16 İkinci Teşrin 1933, s. 2.

Okuyucular çocuklarına Türkçe isim bulması için Aka Gündüz'e çeşitli mektuplar göndermiştir. Kendisi gibi kişilerin bir görevinin de bu olduğunu düşündüğü için bunu yadırgamayan Gündüz, 16 Kasım tarihli yazısında, saptanan Türkçe isimlerin kendisine gönderilmesi talebine tek bir istisna dışında herhangi bir karşılık göremediğinden yakınmıştır. Türkmen oğlu Oktay ismindeki vatandaşın gönderdiği listede ise; Yağız, Süğün, Erdoğan, Onuncuyıl, Akkız, Bababek, Menekşe, Kadın, Tanrıverdi, Ay, Güneş, Ayfer, Kaplangiray, Laçın gibi 100 isim yer almıştır. Listedeki isimlerle ilgili değinilecek hususlar olmasına rağmen onları oldukları gibi bırakan Gündüz, bunun sebebi olarak asıl amacın isim tartışması başlatmak değil, halka daha çok Türk ismi vermek olduğunu ifade etmiştir.⁵⁹

Peyami Safa ve Nurullah Ata arasında Türkçe üzerine yapılan bir tartışmayı yakından takip eden Aka Gündüz, bu tartışma üzerine kaleme aldığı yazısında hem ikiliyi hem Cenap Şahabettin'i eleştirmiş hem de kendi özeleştirisini yapmıştır. Cenap Şahabettin'in sırtından Fransız tezgahlarında Acem ipliği ve Arap nakışları ile işlenmiş kaftanı alındığında geriye bir şey kalmayacağını öne süren Gündüz, Osmanlıca konusunda tek olan üstadın bir yazısından Arapça, Farsça ve Fransızca kelimeleri çıkarıldığında ortada Türkçeye dair birkaç yardımcı fiil ve edattan başka bir şey kalmayacağını belirtmiştir. Ancak bu durumun ne Türkçenin kısırlığı ne de Cenap Şahabettin'in cehaletiyle alakası olmadığını da altını çizmiştir. Nurullah Ata'nın Batı dillerindeki eserleri Türkçe kısır olduğu için dilimize çeviremeyeceğimiz şeklindeki görüşünü reddeden yazar, bunun Türkçenin değil, hepi topu 300 kelime bilen kendilerinin suçu olduğunu itiraf etmiştir. En önemli ediplerin dahi yaşayan kelimeleri, tabirleri ve terimleri bilmediği için Türkçeyi Türkçe kelimelerle değil, o kelimelerin tarifleriyle yazdığını dile getirerek Türkiye'yi büyük bir çelik kasaya benzetmiştir. Bu kasanın içinde Türkçe denilen muazzam bir servet olduğunu belirten Gündüz, "züğürtler" olarak kasanın etrafına toplanmış boşu boşuna çenelerini yorduklarından dem vurmıştır. Bu meselenin çözümü olarak ise derhal ve elbirliği ile bir Türkçe sözlük hazırlanmasını ve Türkçenin bu sayede öğrenilmesini salık vermiştir.⁶⁰

Gündüz, Falih Rıfkı'ya hitaben yazdığı bir yazıda, gazeteleri Türkçeyi kötü kullandıkları için eleştirmiştir. Yabancı bir firmanın ilanında ve resmi bir

⁵⁹ Aka Gündüz, "Türke Türk Adı ve Bunun Kanunu", *Hakimiyet-i Milliye*, 23 Birinci Kanun 1933, s. 3.

⁶⁰ Aka Gündüz, "Lafa karıştım.. Pardon!", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1932, s. 3.

kurumun tebliğinde kullandığı bozuk Türkçe eleştirilirken, bunlar bir araya gelerek gazetelerdeki yazıların da aynı şekilde Türk diline uygun olmadığını söylemeler haklı olacaklarını belirten yazar, gazetelerden bazı pasajlar aktararak cümlelerin sütun doldurmak için çalakalem ve dil inkılabı süzgecinden geçirilmeden, hatta hala eski harflerle yazıldığını ortaya koymuştur. Çok satan bir gazetenin neden tirajının yüksek olduğunu araştırması sonucu bunun sebebi olarak, söz konusu gazetenin bir dil kontrol ekibi kurarak yazılanların Türk diline uygunluğunu tespit ettiğini öğrenmiştir. Bunun üzerine gazetelerde bir dil kontrol mekanizması kurulmasını önermiş, dergiler ve gazetelerin kendilerini Türk dili süzgecinden geçirmezse inkılapçılıklarından söz edilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu yüzden de Hakimiyet-i Milliye gazetesindeki arkadaşlarına hep birlikte çalışarak Türk diline uygun olmayan cümlelerin gazetede neşredilmesini teklif etmiştir.⁶¹

Sonuç

Kendisini Türk dilinin “en aciz hizmetkârı” olarak gören Aka Gündüz'ün dil meselesini çoğu kişinin aksine bir gelenek ve kültür meselesi olarak değil, temelde milli bir hafıza meselesi olarak ele aldığı görülmüştür. Öyle ki, kendi dili olmayan milletlerin yok olmaya mahkum olduğuna inanmıştır. Cumhuriyet döneminde modern ve çağın gereklerine uygun bir ulus yaratma çabasının bir sonucu olarak eskiye, özellikle Osmanlı'ya yapılan Türklerin ihmal edildiği eleştirisini Aka Gündüz de paylaşmıştır. Ona göre, Selçuklu Devleti'nden 1920'li yıllara gelinceye kadar Türkler ve Türk dili ihmal edilmiştir. O, harf inkılabını Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen inkılap zincirinin bir halkası olarak görmüş, Latin harflerini Türk halkını medeniyete ulaştıracak bir gemi, geminin kaptanı olarak da Atatürk'ü tahayyül etmiştir. Latin harflerinin kabulü sürecinde meselenin bir komisyona gönderilmesi yazarda tedirginlik yaratmıştır. Bu meselenin ulemacılık meselesi olmadığını, ulemanın özeldede harf inkılabı, genelde Türk inkılabına engel değil destek olmasını istemiştir. Yazarın meçhul bir kişiden bahsettiği yazısını da ulemacılık meselesiyle birlikte değerlendirmek mümkündür. Çünkü, bu yazısında da özeldede Harf İnkılabı'na, geniş ölçekte Türk inkılaplarına karşı çıkabilecek meçhul kişi ya da kişilerden bahsetmiştir. Yine, ilginç bir biçimde, harf inkılabı ile özellikle genç neslin fiziksel ve ruhsal

⁶¹ Aka Gündüz, “Çöp ve Çuvaldız.”, *Hakimiyet-i Milliye*, 24 Şubat 1934, s. 3.

sağlığı arasında da bağlantı kurmuştur. Harf meselesini başta gençler olmak üzere bütün halkın sıhhati meselesiyle eşdeğer tutmuştur.

Aka Gündüz'ün Türk diline verdiği önemi anlayabilmek için II. Meşrutiyet dönemindeki Türkçülük anlayışının Cumhuriyet ile beraber Atatürk milliyetçiliğine evrilmesini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Zira, II. Meşrutiyet döneminde 20'li yaşlarının ortasında olan Aka Gündüz dönemin Türkçülük anlayışından ve önemli isimlerinden etkilenmiştir. Ayrıca fikir ve ruhunda II. Abdülhamid döneminin derin izler bıraktığı da görülmektedir. Selamlama tabirlerinin bu kadar fazla olmasının sebebini istibdatın ruhlarında bıraktığı kötü alışkanlıklara bağlaması ya da Türk toplumunda ağa, dayı, bey, hanım, kadın vb. unvan farklılıklarının kendisine II. Abdülhamid devrindeki bir Enderun ağasını hatırlatması söz konusu duruma örnek olarak gösterilebilir. Aka Gündüz üzerinde II. Abdülhamid döneminin etkilerini izah etmek için verdiğimiz bu örneklerin konumuz açısından bir başka önemi de yazarın dili toplumda sınıflaşma veya tabakalaşmanın bir göstergesi olarak değerlendirmesidir. Çünkü ona göre, gerek selamlama tabirlerindeki gerekse kadınlar ya da erkekler için kullanılan unvanlar arasındaki farklılıklar geçmişe dayanan örfi eşitsizliğin hala devam ettiğine delalettir. Benzer şekilde kişi isimlerinin de aynı toplumda farklı sınıflar yarattığını öne sürmüştür. İsim konusundaki bir başka görüşü de, özellikle çocuklara Türkçe isimler konulması yönünde olmuştur. Buna o kadar önem vermiştir ki, Harf İnkılabı'ndan önce Türkçe olmayan isimlerin konulmasını hoş görürken, Harf İnkılabı'ndan sonra da bu durumun devam etmesini milli bir suç saymış, bir Türk'e Türkçe isim konulmasını zorunlu görmüştür.

Aka Gündüz, Türkçenin ihyası için uzun yıllar mücadele etmiştir. Harf inkılabından sonra Türkçenin saf, doğru ve pürüzsüz bir şekilde kullanılması için yazılarında sık sık kendisini de dahil ederek eleştiriler yapmaktan kaçınmamış, bu alandaki mücadelesini en iyi bildiği yolla, kalemi aracılığıyla vermiştir. Dönemin diğer kalemleri gibi Atatürk'e ve Türk inkılaplarına derinden duyduğu bağlılık, özel ilgi alanına giren konulardan olan dil meselesinde kendisini daha çok göstermiştir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

BCA, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. Fon No: 30.10.0.0, Kutu No: 74, Dosya No: 489, Sıra No: 25, Sayfa No: 2, 6, 14.01.1933/22.01.1933.

II. Süreli Yayınlar

A.G., "Dört düsturla Hulasası", *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Kanunusani 1929.

A.G., "Hasdil türküsü", *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Şubat 1929.

A.G., "Hudutsuz teseyyüp", *Hakimiyet-i Milliye*, 15 Kanunusani 1929.

Avni, "Manevi Ölçü Dairesi", *Hayat*, 1 Mart 1928.

Avni, "Ne Diyelim?", *Hayat*, 5 Temmuz 1928.

Avni, "Yeni İmlamıza Tealluk Eden Birkaç Mes'ele", *Hayat*, 11 Teşrinievvel 1928.

Gündüz, Aka, "Adımız sanımız", *Hakimiyet-i Milliye*, 26 Şubat 1929.

Gündüz, Aka, "Çöp ve Çuvaldız.", *Hakimiyet-i Milliye*, 24 Şubat 1934.

Gündüz, Aka, "Enderun-Beyoğlu", *Hakimiyet-i Milliye*, 11 Mart 1934.

Gündüz, Aka, "Eser, Daima Eser...", *Hakimiyet-i Milliye*, 22 Şubat 1929.

Gündüz, Aka, "Facianın Ne Olduğunu Biliyor Musunuz?", *Milliyet*, 12 Haziran 1928.

Gündüz, Aka, "Lafa karıştım.. Pardon!", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1932.

Gündüz, Aka, "(Neler Olacak) Demişti", *Milliyet*, 13 Eylül 1928.

Gündüz, Aka, "Onyl Basri.", *Hakimiyet-i Milliye*, 16 İkinci Teşrin 1933.

Gündüz, Aka, "Saf Türkçe isteriz", *Hakimiyet-i Milliye*, 14 Kanunuevvel 1928.

Gündüz, Aka, "Sür'at mes'elesi", *Milliyet*, 8 Eylül 1928.

Gündüz, Aka, "Şarkın Belası", *Hakimiyet-i Milliye*, 20 Şubat 1929.

Gündüz, Aka, "Şen'i Dedikleri Şey", *Milliyet*, 18 Haziran 1928.

Gündüz, Aka, "Temiz Ocaklının Dileği", *Cumhuriyet*, 11 Kanun-i sani 1928.

Gündüz, Aka, "Türk Adı, Türkçe Olmalı", *Hakimiyet-i Milliye*, 1 Şubat 1933.

Gündüz, Aka, "Türke Türk Adı ve Bunun Kanunu", *Hakimiyet-i Milliye*, 23 Birinci Kanun 1933.

Gündüz, Aka, "Uslu Durun", *Hakimiyet-i Milliye*, 12 Birinci teşrin 1932.

H.F., "Söz yaratanlara", *Hakimiyet-i Milliye*, 21 Şubat 1929.

Sadi, Hamit, "Yeni harfler ve coğrafi isimler", *Hayat*, 4 Teşrinievvel 1928.

III. Kitaplar

Aygün, Özcan, *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2012.

Doğan, Abide, *Aka Gündüz*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

Enginün, İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2012.

Güneş, Mehmet, *Sosyal Meseleler Karşısında Aka Gündüz*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011.

Kurdakul, Şükran, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1999.

Yıldırım, Sema-Zeynel, Behçet Kemal (ed.), *TBMM Albümü 1920-2010, 1. Cilt 1920-1950*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Yayınları, Ankara, 2010.

IV. Makaleler

Aydın, Hakan, "Milli Mücadele'de Kemalist Anadolu'nun Mizah Organı: Anadolu'da Peyam-ı Sabah (1921-1922)", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (2009), ss. 101-115.

Doğaner, Yasemin, "Elifba'dan Alfabe'ye: Yeni Türk Harfleri", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4 (2005), ss. 27-44.

Koç, Raşit-Demirci, Rıdvan, "Yeni Türk Harfleri'nin Kabulü ve Konuyla İlgili Tartışmalar", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 41 (2018), ss. 31-50.

Tongul, Neriman, "Türk Harf İnkılabı", *Atatürk Yolu Dergisi*, 33-34 (2004), ss. 103-130.

Tüfekçioğlu, Hayati, "Cumhuriyet İdeolojisi ve Türk Basını (Hakimiyet-i Milliye 1.12.1928-31.12.1929)", *Sosyoloji Dergisi*, 3 (1992), ss. 45-96.

V. Tezler

Oktay, Metin, *Aka Gündüz'ün Hayatı, Sanatı Ve Eserleri*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.